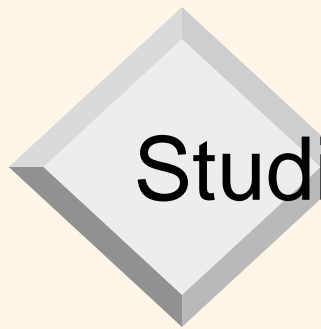

Dotazovací jazyky I (NDBI001)

J. Pokorný

Studium databází na informatice na MFF

Data science

Moderní DB systémy

Bioinformatické alg., DB, ...

Dotazovací jazyky II

Vyhledávání MM obsahu na webu

Mgr.

Dotazovací jazyky I

Transakce

Datové formáty

Administrace Oracle

Vyhledávání na Webu

DB systémy pro praxi

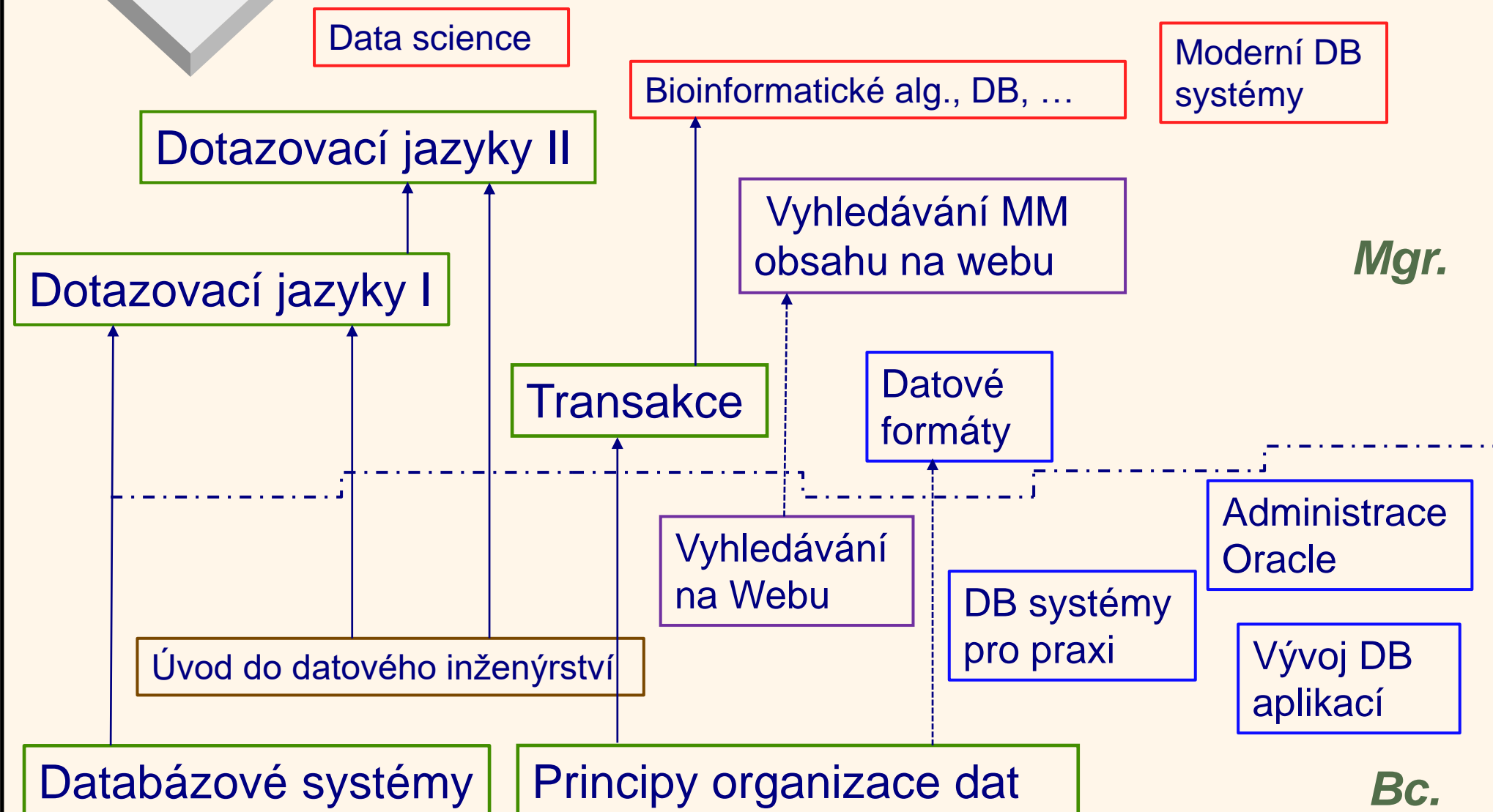
Vývoj DB aplikací

Úvod do datového inženýrství

Bc.

Databázové systémy

Principy organizace dat

Obsah

1. Shrnutí pojmů RMD, relační kalkuly, algebry. Pojem databázového dotazu, dotazovacího jazyka a jeho vyjadřovací síly.
2. Detailní výklad jazyka SQL, standardizace jazyka, SQL92, SQL:1999. Tříhodnotová logika v SQL. Jednoduché a složité dotazy. Typy spojení v SQL.
3. Integritní omezení v SQL. Referenční integrita. Definice domén.
4. Pojem pohledu, systémového katalogu. Kritika SQL. Rozšíření SQL
5. Objektově-orientované a objektově-relační (OR) databáze. OR model v SQL:1999.
6. Operátor CUBE, SQL:2003
7. SQL-MM-Spatial
8. SQL:2003
9. Vyhodnocování dotazů.
10. Optimalizace a její role v SŘBD. Algebraická optimalizace.
11. Cenově orientovaná optimalizace, heuristické přístupy k optimalizaci.
12. Dotazování v XML.
13. SQL/XML.

Další informace

Literatura:

1. Pokorný, J.: Dotazovací jazyky, Science, 1994
2. Pokorný, J.: Dotazovací jazyky. Skripta UK, Vydavatelství Karolinum, 2002, 255 s.
3. Pokorný, J., Vařenta, M.: Databázové systémy. Česká technika – nakladatelství ČVUT, 2. přepr. vydání, 2020.
4. Pokorný, J.: Datová analýza a databáze pro prezenční a kombinovanou formu studia. Skripta, MB – ŠAVŠ, 2020
<https://savs.tritius.cz/detail/241953>.

Slajdy: <http://www.ksi.mff.cuni.cz/~pokorny/vyuka.html#NDBI006>

Zkouška: písemná – příklady

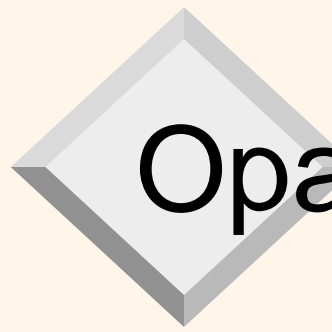
Vztah ke státnicím: Studijní plán Softwarové a datové inženýrství

Doporučené pro zaměření: Databázové systémy

Dále o DJ1 - přednášky ZS 2023-2024

- 3.10. Opakování RA, RC, SQL1
- 10.10. SQL2
- 17.10. OR1
- 24.10. OR2
- 7.11. SQL:2003, Spatial
- 14.11. Vyhodnocení dotazů
- 21.11. Vyhodnocení dotazů
- 28.11. Optimalizace dotazů
- 5.12. Optimalizace dotazů
- 12.12. XML - XPath
- 19.12. XML - XQuery
- 26.12. volno
- 2.1. volno
- 9.1. XML - SQL/XML

Opakování – základní pojmy

- Relační model dat (RMD)
- Relační algebra (RA)
- Doménový relační kalkulus (DRK)

Relační model dat

Hrají	Název_k	Jméno_f	Čas
	Blaník	Top gun	29.03.94
	Blaník	Kmotr	08.03.94
	Mír	Nováček	10.03.94
	Mír	Top gun	09.03.94
	Mír	Kmotr	08.03.94

Schémata: Hrají(Název_k, Jméno_f, Čas)

Kina (Název_k, Adresa, Jméno_v)

Film (Jméno_f, Herec, Režisér)

Relační algebra - dotazovací jazyk

Předpoklady: Schéma DB R ; $R(A)$, $S(B) \in R$

- **projekce** R na množinu atributů C , kde $C \subseteq A$

Značení: $R[C]$

- **selekce** R podle podmínky φ

Značení: $R(\varphi)$

- **spojení** R a S

Značení: $R * S$

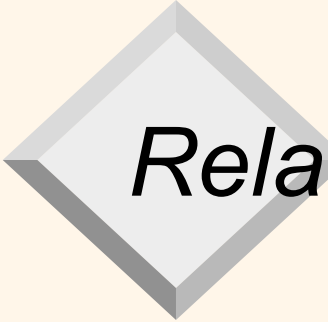
Př.: $(\text{Hrají}(\text{Název}_k = \text{Mír})[\text{Jméno}_f, \text{Čas}] * \text{Film})[\text{Herec}]$

Další: **sjednocení** $\cup$, **průnik** $\cap$, **rozdíl** $-$,

kartézský součin $\times$

Stačí: $\times$, $\cup$, $-$, projekce, selekce

Relační algebra - dotazovací jazyk

Další (odvozené) operace:

- spojení relací (přirozené, θ -spojení, polospojení)
- dělení relací
- kompozice relací

! vnější spojení je mimo základní RMD

vyžaduje prázdné hodnoty

Pz.: vlastnosti relačních operací umožňují realizovat algebraickou optimalizaci dotazů

DRK - doménový relační kalkul

Jde o podmnožinu predikátového kalkulu 1.řádu

- termy: proměnné, konstanty
- predikátové symboly: **R**, porovnávací ($=, \neq, <, >, \geq, \leq$)
- logické spojky ($\neg, \wedge, \vee, \Rightarrow$)
- Kvantifikátory ($\exists, \forall$)

Další pojmy: volné a vázané proměnné

ohodnocení proměnných, interpretace

predikátových symbolů, vyhodnocení formulí

Dotaz v DRK je výraz $\{x_1, \dots, x_k \mid A(x_1, \dots, x_k)\}$

DRK - doménový relační kalkul

Př.:

$\{x,y \mid \text{Kina}(x, \text{'Strašnická'}, y)\}$

$\{\text{herec}, \text{rež} \mid \text{Film}(\text{'Černí baroni'}, \text{herec}, \text{rež})\}$

$\{\text{herec} \mid \exists \text{rež} \text{ Film}(\text{'Černí baroni'}, \text{herec}, \text{rež})\}$

syntaktická zjednodušení:

- zavedeme atributy
- odstranění zbytečných $\exists$

$\{a, jf \mid \exists k (\text{Hrají}(\text{Název}_k:k, \text{Jméno}_f:jf) \wedge \text{Kina}(\text{Název}_k:k, \text{Adresa}:a))\}$

DRK - doménový relační kalkul

Složitější dotazy:

Najdi filmy, které dávají ve všech kinech, kde něco hrají.

$\{f \mid \forall k(\text{Hrají}(\text{Název}_k:k) \Rightarrow \text{Hrají}(\text{Název}_k:k, \text{Jméno}_f:f))\}$

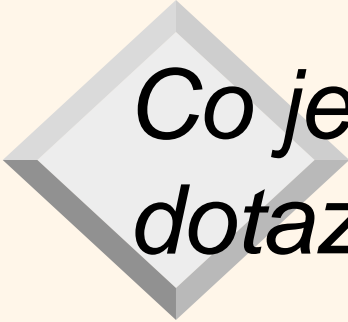
Problémy:

- jak kvantifikovat, když je doména nekonečná
- jak řešit některé dotazy s negací či disjunkcí

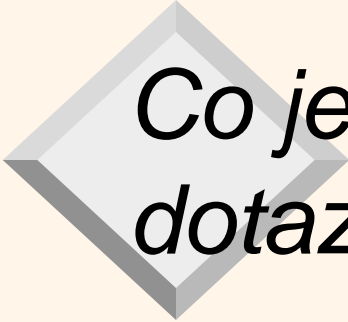
Př.: $\{x \mid \neg R(x)\}$

$\{x,y \mid R('a',x) \vee S('b',y)\}$

Řešení: omezená interpretace, bezpečné výrazy

*Co je databázový dotaz, co je
dotazovací jazyk?*

Co je databázový dotaz, co je dotazovací jazyk?

Najdi filmy, které dávají ve všech kinech, kde něco hrají.

$$\{f \mid \forall k (\text{Hrají}(\text{Název}_k:k) \Rightarrow \text{Hrají}(\text{Název}_k:k, \text{Jméno}_f:f))\}$$
$$\{f \mid \neg \exists k (\text{Hrají}(\text{Název}_k:k) \wedge \neg \text{Hrají}(\text{Název}_k:k, \text{Jméno}_f:f))\}$$

Co je databázový dotaz, co je dotazovací jazyk?

- (Databázový) dotaz typu $(S \rightarrow T)$ je částečně rekurzivní funkce q , která pro každou databázi S^* poskytne odpověď $q(S^*)$ typu T , nebo je na S^* nedefinovaná.

omezení:

- hodnoty v $q(S^*)$ jsou z S^* ,
- odpověď nezávisí na reprezentaci dat v DB
- prvky DB se chápou jako neinterpretované objekty
- Dotazovací jazyk nad S je množina výrazů nad konečnou abecedou + významová funkce přiřazující každému výrazu dotaz.

Vyjadřovací síla relačních jazyků

- **Vyjadřovací síla dotazovacího jazyka** J nad S je množina všech dotazů $M(J)$, které lze pomocí J vyjádřit.
  - $J_1 < J_2$ právě když $M(J_1) \subset M(J_2)$
  - $J_1 \cong J_2$ právě když $M(J_1) = M(J_2)$
- Dotazovací jazyk, kterým lze vyjádřit všechny databázové dotazy, se nazývá **úplný**.

Vyjadřovací síla relačních jazyků

- Programování vs. relační algebra
  - relační algebra je jazyk velmi vysoké úrovně
- Dotazovací jazyk, který umožňuje realizovat relační algebru se nazývá **relačně úplný**.
- Komerční svět:
  - SQL,
  - jazyky formulářů,
  - obrázkové jazyky

Rozšíření relačních jazyků

Problémy: dotazy na počet, průměr, hodnota v n-tici má být vypočítaná,

Dále: dotaz na všechny podřízené
(tranzitivní uzávěr relace)

Otázka: lze vytvořit neprocedurální výpočetně úplný jazyk?

Dílčí řešení:

```
{k, počet | počet=COUNT(f | Hrají(Název_k:k, Jméno_f:f))}
```

zavedení nejmenšího pevného bodu

while, repeat, ...

Kompromis: SQL + uložené procedury